Inspektionen för vård och omsorg

Kommunernas hantering av orosanmälningar och placeringar av barn och unga

NOVEMBER 2026 • WWW.IVO.SE

Sammanfattning

INSPEKTIONEN FÖR VÅRD OCH OMSORG (IVO) har genomfört en egeninitierad tillsyn av kommunernas hantering av orosanmälningar och placeringar av barn och unga. IVO har fokuserat på fyra granskningsområden: hantering av orosanmälningar, kontroll inför att barn och unga placeras i familjehem eller i privat drivna verksamheter, uppföljning av placeringar samt egenkontroll inom området.

I genomförandet av tillsynen har IVO begärt in upplysningar från landets samtliga kommuner. Upplysningarna har dels legat till grund för en riskanalys inför fortsatt tillsyn, dels utgjort underlag för beslut i tillsynen. Med utgångspunkt i riskanalysen har IVO gjort en fördjupad tillsyn i 50 kommuner. I den fördjupade tillsynen har IVO intervjuat socialsekreterare, förvaltningsledning och politisk ledning från ansvariga nämnder, samt skickat ut enkäter till placerade barn och unga via kommunerna.

Sammantaget visar denna rapport att det finns ett utvecklingsbehov i de allra flesta av Sveriges kommuner för att minimera riskerna för att barn och unga inte får det stöd och skydd de behöver. Samtidigt visar tillsynen att kommunerna har bejakat behovet av ett fortsatt utvecklingsarbete.

Resultaten av tillsynen visar att nästan alla kommuner kan utveckla sitt arbete inom samtliga fyra granskningsområden. Tillsynen visar att nära nio av tio kommuner behöver utveckla sin hantering av orosanmälningar på olika sätt när det gäller omedelbara skyddsbedömningar, förhandsbedömningar eller utredningar. Två av tre kommuner behöver också utveckla sina kontroller på olika sätt inför placeringar av barn och unga i familjehem eller privat drivna verksamheter. I dessa kommuner finns en risk för att kontrollen inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att tilltänkta hem och verksamheter uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet samt har förutsättningar att tillgodose behoven hos barnet eller den unge.

Nära en av tre kommuner behöver utveckla sin uppföljning av placeringar på olika sätt, till exempel när det gäller barns och ungas möjlighet till delaktighet. Tillsynen visar även att nio av tio kommuner behöver utveckla sin egenkontroll på olika sätt då det kan finnas en risk att avvikelser från kraven på god kvalitet och säkerhet inte upptäcks och åtgärdas i tillräcklig utsträckning. Det gäller exempelvis hanteringen av orosanmälningar, kontroller inför placeringar av barn och unga samt uppföljningen av placeringar.

Det som framkommit i tillsynen innebär en risk för att kommunerna inte alltid vet om barn och unga får det skydd eller stöd de behöver, eller att skydd och stöd ges tillräckligt skyndsamt och med den individuella anpassning som krävs. Detta är särskilt bekymmersamt eftersom det kan få allvarliga konsekvenser för barn och unga som befinner sig i utsatta situationer.

Efter besluten har IVO tagit emot redovisningar från kommunerna av de åtgärder som de avser att vidta för att utveckla sina verksamheter. IVO vill särskilt framhålla att samtliga berörda kommuner har redovisat åtgärder som myndigheten bedömer ger förutsättningar att komma till rätta med de identifierade behoven. Redovisningarna ger uttryck för kommunernas ambition att stärka kvaliteten i sina verksamheter. De tyder också på att tillsynen har bidragit till ett brett utvecklingsarbete som på sikt kan förbättra situationen för barn och unga som är i behov av samhällets skydd. Här har även Socialstyrelsen en viktig roll genom sitt stödjande arbete gentemot kommunerna.

IVO kommer att fortsätta bevaka området och på olika sätt följa upp kommunernas arbete för utsatta barn och unga som har behov av samhällets skydd och stöd.

Innehåll

Sammanfattning 2

1. Inledning 5

2. Tillsynens genomförande 6

2.1 IVO har begärt in upplysningar från samtliga kommuner 6

2.2 IVO har genomfört fördjupad tillsyn i utvalda kommuner 7

2.3 Underlag för IVO:s beslut i tillsynen 7

3. Rättsliga förutsättningar 8

3.1 Barnets bästa och rätten till delaktighet 8

3.2 Socialnämnden ansvarar för att hantera orosanmälningar 9

3.3 Socialnämnden ansvarar för att kontrollera familjehem och privata utförare 9

3.4 Socialnämnden ansvarar för att följa upp placerade barn och unga 10

3.5 Kommunen ska bedriva egenkontroll för att säkra verksamhetens kvalitet 11

4. Resultat från tillsynen 12

4.1 Många kommuner behöver förbättra arbetet kring orosanmälningar 13

4.1.1 Utredning 13

4.1.2 Omedelbar skyddsbedömning 14

4.1.3 Barns och ungas delaktighet vid förhandsbedömning och utredning 15

4.2 Två av tre kommuner gör inte tillräckliga kontroller inför placeringar 15

4.2.1 Kontroll av familjehem 15

4.2.2 Kontroll av tillstånd 16

4.2.3 Trygghet och säkerhet 17

4.3 Nära en av tre kommuner följer inte upp placeringar på rätt sätt 17

4.3.1 Kommunernas uppföljning och övervägande av vården 17

4.3.2 Barns och ungas kontakt med socialsekreterare 18

4.3.3 Barn och ungas delaktighet vid socialnämndens uppföljning 19

4.3.4 Dokumentation av socialnämndens uppföljning 19

4.4 Nio av tio kommuner brister i sin egenkontroll 20

4.4.1 Kommunernas arbete mot jäv och korruption 21

5. Sammanfattande slutsatser 22

5.1 Barn och unga riskerar att inte få det skydd eller stöd som de behöver 22

5.2 Kommunernas kontroll behövs för att säkerställa god kvalitet och säkerhet 23

5.3 Kommunerna har redovisat åtgärder som stärker arbetet 23

6. Referenser 25

Bilaga 1. Enkätsvar från barn och unga 26

1. Inledning

INSPEKTIONEN FÖR VÅRD OCH OMSORG (IVO) redovisar här samlade resultat och slutsatser från en egeninitierad tillsyn av kommunernas hantering av orosanmälningar och placeringar av barn och unga.[1]

IVO har tidigare sett att det funnits brister i kommunernas arbete med barn och unga inom flera områden. Bristerna riskerar att drabba utsatta barn och unga som har behov av samhällets skydd och stöd. Kommunerna har genom sitt uppföljningsansvar också en betydelsefull roll i att motverka olämpliga aktörer och välfärdsbrottslighet inom omsorgen för barn och unga. I den här tillsynen har IVO fokuserat på socialnämndernas hantering av orosanmälningar, kontroll inför att barn och unga placeras i familjehem eller i privat drivna verksamheter, uppföljning av placeringar samt egenkontroll inom området. Genom tillsynen vill myndigheten uppmärksamma brister och risker, så att kommunerna kan utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med barn och unga.[2]

PLACERADE BARN OCH UNGA

Under 2025 fick knappt 27 300 barn och unga någon gång under året en heldygnsinsats enligt socialtjänstlagen (SoL), lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller lagen om placering av barn i skyddat boende. Knappt två tredjedelar av placeringarna gavs enligt SoL.

Familjehemsplacering var den vanligaste placeringsformen, som gavs till nästan 19 000 barn och unga. Omkring 5 100 barn och unga var placerade i hem för vård eller boende (HVB), 2 100 barn och unga i stödboende och knappt 1 600 barn och unga i skyddat boende. Drygt 900 barn och unga var placerade på särskilt ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS) med stöd av LVU. Drygt hälften av alla barn och unga som fick heldygnsinsats var pojkar (52 procent). Knappt hälften var 15 år eller äldre (47 procent).

Den 1 oktober 2025 hade 708 barn eller ungdomar insats i form av bostad med särskild service och 44 barn eller ungdomar hade insats i form av boende i familjehem med stöd av 9 § 8 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Två tredjedelar av alla barn och ungdomar som fick dessa insatser var pojkar (67 procent). Nio av tio var i åldersgruppen 13–22 år (90 procent).

Källa: Socialstyrelsen (2026). Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2025 (2026-9-10426); Socialstyrelsen (2026). Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2025 (2026-4-10180).

1. Med barn avses personer under 18 år. Med unga avses personer som fyllt 18 men inte 21 år.
2. Tillsynen har i delar genomförts som en del i regeringsuppdraget om förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen. Se IVO (2025a). *Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen – Delredovisning I av regeringsuppdrag S2024/00041*. IVO 2025–2.

2. Tillsynens genomförande

IVO har under 2024–2026 genomfört en egeninitierad tillsyn av landets kommuner.[3] Tillsynen har inletts mot bakgrund av att myndigheten i tidigare tillsyner sett att det funnits brister i kommunernas arbete med barn och unga inom flera områden. Bristerna har bland annat handlat om socialnämndernas hantering av orosanmälningar, kontroll inför att barn och unga placeras i familjehem eller i privat drivna verksamheter, uppföljning av placeringar samt egenkontroll inom området.[4] IVO har också identifierat oseriösa och kriminella aktörer som bedriver familjehem och boenden för barn och unga, vilket visat på vikten av att kommuner kontrollerar och följer upp de aktörer som kommunerna anlitar.[5] IVO har även sett behov av att uppmärksamma kommunernas arbete med att motverka jäv och korruption som en del i egenkontrollen.[6] Utifrån detta har IVO fokuserat på fyra granskningsområden i tillsynen:

- Hantering av orosanmälningar
- Kontroll inför placeringar
- Uppföljning av placeringar
- Egenkontroll

Nedan följer en närmare redogörelse för tillsynens genomförande.

2.1 IVO har begärt in upplysningar från samtliga kommuner

IVO har begärt in upplysningar från landets samtliga kommuner utifrån tillsynens fyra granskningsområden.[7] Upplysningarna har inhämtats via ett digitalt formulär med tillsynsfrågor som bland annat rör kommunernas följsamhet till lagar, föreskrifter och allmänna råd. IVO har därefter gjort en riskanalys baserad på kommunernas upplysningar, samt beaktat andra uppgifter om kommunerna såsom tips och klagomål som inkommit till IVO, anmälningar enligt lex Sarah och tidigare iakttagelser från myndighetens tillsyn.[8] Riskanalysen har syftat till att identifiera de kommuner där risken för brister som kan drabba barn och unga är som störst, för att kunna genomföra fördjupad tillsyn i dessa kommuner.

3. Med kommun avses för Stockholm stadsdelsområden och för Göteborg stadsområden. Tillsynen omfattar totalt 303 kommuner och stadsdels-/stadsområden, varav 288 kommuner, Stockholms 11 stadsdelsområden och Göteborgs 4 stadsområden.
4. IVO (2023). *Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga – Redovisning av regeringsuppdrag S2020/08835.* IVO 2023–08; IVO (2023). *Många barn görs inte delaktiga när socialtjänsten beslutar om omplacering eller hemflytt.* Iakttagelseblad juni 2023.
5. IVO (2024). *Våld, hot, övergrepp och oseriös verksamhet på HVB.* IVO 2024–11; IVO (2025a); IVO (2025b). *Stärkt tillsyn av stödboende och hem för vård eller boende som tar emot barn och unga – Delredovisning II av regeringsuppdrag S2024/01643.* IVO 2025–12.
6. Regeringen (Justitiedepartementet). *Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24).*
7. I genomförandet av tillsynen har IVO använt begreppet uppgifter i stället för upplysningar.
8. Tips kan lämnas av såväl yrkesverksamma personer som allmänheten, till exempel av barn och unga.

2.2 IVO har genomfört fördjupad tillsyn i utvalda kommuner

Med utgångspunkt i myndighetens riskanalys har IVO genomfört en fördjupad tillsyn i 50 kommuner. I den fördjupade tillsynen har IVO genomfört intervjuer med socialsekreterare som utför uppgifter inom tillsynens granskningsområden. Myndigheten har även genomfört intervjuer med representanter från förvaltningsledningen och den politiska ledningen i kommunernas ansvariga nämnder.

I den fördjupade tillsynen har IVO skickat ut digitala enkäter via kommunerna till de barn och unga som vid tillfället var 12 år eller äldre och var placerade via socialnämnden i familjehem eller jourhem, eller i privat drivna verksamheter i form av stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar. En länk till enkäten förmedlades till barnen och de unga via kontaktpersoner som utsetts av respektive kommun. Barnen och de unga lämnade sina enkätsvar direkt till IVO via ett digitalt enkätverktyg. Enligt uppgifter från kommunerna förmedlades enkäten till minst 1 226 barn och unga.[9] IVO fick in svar från totalt 555 barn och unga i 49 av de 50 kommuner som ingick i den fördjupade tillsynen, vilket ger en svarsfrekvens på cirka 45 procent av alla enkäter som förmedlades.[10] I enkäten ställde IVO frågor till barn och unga om deras delaktighet och kontakt med socialsekreterare. Enkäten var anpassad med bildstöd för att möjliggöra för så många barn och unga som möjligt att besvara frågorna utifrån ålder, mognad och individuella förutsättningar (se enkätsvar i bilaga 1).

2.3 Underlag för IVO:s beslut i tillsynen

I samtliga kommuner har de upplysningar som kommunen lämnat på IVO:s begäran utgjort underlag för myndighetens beslut. De flesta av tillsynsfrågorna i IVO:s begäran är formulerade utifrån författningsreglerade krav. Om en kommun har uppgett något annat än att de alltid lever upp till dessa krav, så har IVO bedömt det som en brist.[11] Det innebär att även enstaka avvikelser hanteras som en brist i lagens mening.

För de 50 kommuner där IVO har genomfört fördjupad tillsyn har även intervjuer med socialsekreterare, förvaltningsledning och politisk ledning utgjort underlag för IVO:s beslut. Enkätsvar från placerade barn och unga har också utgjort underlag för beslut, oavsett om myndigheten fått in ett eller flera svar från barn och unga i kommunen.

IVO har underrättat samtliga kommuner om allt material av betydelse för beslut i tillsynen och kommunerna har fått tillfälle att yttra sig över materialet innan IVO har fattat beslut.[12]

9. Tre kommuner har inte redovisat hur många barn och unga de har förmedlat enkäten till.
10. Svarsfrekvensen är beräknad utifrån totalt 1 226 barn och unga (se även föregående fotnot).
11. IVO har även bedömt det som en brist när kommunen har uppgett att de inte vet eller inte kan svara på en sådan tillsynsfråga. I vissa fall har kommunen i yttrande till IVO redovisat rutiner och arbetssätt som har stöd i lag eller föreskrift i relation till en specifik fråga, vilket gjort att IVO inte har bedömt det som en brist. Se exempelvis avsnitt 4.1.1 om förlängd tid för förhandsbedömning och förlängd utredningstid.
12. Se 25 § förvaltningslagen (2017:900).

3. Rättsliga förutsättningar

IVO ANSVARAR FÖR tillsyn och tillståndsprövning inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Syftet är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Ett patient- och brukarperspektiv ska genomsyra tillsynen. Tillsynen ska planeras och genomföras med utgångspunkt i egna riskanalyser om inte annat följer av lag, förordning eller särskilt beslut från regeringen. Tillsynen ska även innefatta kontroll av hur verksamheterna fullgör sin skyldighet att bedriva egenkontroll. Sedan den 1 mars 2025 har IVO ett förtydligat uppdrag att förebygga och motverka brottslighet inom sitt verksamhetsområde.[13]

I den aktuella tillsynen har IVO fattat beslut både före och efter att den nya socialtjänstlagen (2025:400), SoL, och den nya socialtjänstförordningen (2024:468), SoF, trädde i kraft den 1 juli 2025. Den nya lagstiftningen påverkar inte IVO:s bedömningar och tillsynsbeslut i sak. I denna rapport redogör IVO för nu gällande rättslig reglering i nya SoL och SoF.

3.1 Barnets bästa och rätten till delaktighet

I Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) finns bestämmelser om bland annat alla barns lika värde, barnets bästa, rätten till liv och utveckling och rätten att höras. Barnkonventionen anger också att varje stat regelbundet ska se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl. Barnkonventionen är svensk lag sedan den 1 januari 2020 och delar av den är inkorporerad i flera andra bestämmelser såsom SoL och LSS.

Vid alla åtgärder som rör barn ska det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter. Om ett beslut eller en annan åtgärd rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn, ska det som är bäst för barnet vara avgörande. Barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Barnet ska kontinuerligt få relevant information som är anpassad till barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt SoL och LSS.[14]

13. 1–2 a §§ förordningen (2013:176) med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg.
14. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter; 2 kap. 1 § och 3 kap. 1–4 §§ SoL; 6 a och 8 §§ lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

3.2 Socialnämnden ansvarar för att hantera orosanmälningar

En kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda personer får de insatser som de behöver. Socialnämnden ska bland annat arbeta för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden ansvarar för att utreda och besluta om åtgärder till skydd eller stöd för barn och unga. Om nämnden får information om något som skulle kunna leda till en åtgärd av nämnden, ska nämnden genast inleda en utredning. Det gäller också när barn eller unga som är placerade i familjehem, stödboende eller HVB kan behöva ytterligare insatser eller kan behöva omplaceras.[15]

Om en anmälan till socialnämnden gäller barn eller unga ska nämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge behöver omedelbart skydd (omedelbar skyddsbedömning). Nämnden ska också fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in (förhandsbedömning). Ett sådant beslut behöver inte fattas om det redan pågår en utredning om barnet eller den unge som avses i anmälan. Tiden för förhandsbedömning får endast förlängas om det finns synnerliga skäl. En utredning av om nämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader från det att den inleddes. Om det finns särskilda skäl, får nämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.[16]

3.3 Socialnämnden ansvarar för att kontrollera familjehem och privata utförare

Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att insatser som ges till barn och unga lever upp till kraven på god kvalitet och säkerhet. Innan socialnämnden fattar beslut om vård i familjehem, stödboende eller HVB ska nämnden bedöma om förutsättningarna i hemmet eller boendet svarar mot barnets eller den unges behov.[17]

Socialnämnden får inte fatta beslut om vård i ett familjehem eller jourhem utan att förhållandena och förutsättningarna för vård i hemmet har utretts av en socialnämnd.[18] Nämnden ska bland annat göra en bedömning av hemmets allmänna förutsättningar för att erbjuda barn och unga vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Om ett visst barn eller ung person finns i åtanke för placering, ska nämnden bedöma om hemmet har förutsättningar att tillgodose hans eller hennes specifika behov. Nämnden ska också begära referenser från de kommuner som har haft barn eller unga placerade i hemmet under de senaste fem åren. Innan nämnden beslutar att placera ett barn i ett familjehem eller ett jourhem ska uppgifter

15. 4 kap. 1 §, 14 kap. 2 § och 18 kap. 1 § SoL; 2 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende.
16. 20 kap. 1–3 §§ SoL.
17. 5 kap. 1 § SoL; 6 § LSS; 3 kap. 1 § och 5 kap. 1 § SOSFS 2012:11.
18. Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård, omsorg och uppfostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Med jourhem avses ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård, omsorg och uppfostran. Se 9 kap. 2 § och 22 kap. 4 § SoL.

inhämtas från Polismyndighetens belastnings- och misstankeregister. Uppgifterna ska avse den eller dem som nämnden avser att anlita för sådan vård. I vissa fall ska nämnden även informera och samråda med andra kommuner som har personer placerade i hemmet.[19]

Kommunen får ingå avtal med ett privaträttsligt organ eller en fysisk person om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten eller tillhandahålla insatser enligt LSS. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas. När skötseln av en kommunal angelägenhet har överlämnats till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten.[20] Ett privaträttsligt organ eller en fysisk person måste ha tillstånd från IVO för att få bedriva yrkesmässig verksamhet i form av bland annat stödboende och HVB. Motsvarande tillståndsplikt gäller för att få bedriva verksamhet enligt LSS, bland annat i form av bostad med särskild service för barn eller ungdomar. Tillstånd får beviljas under förutsättning att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet. Det krävs också att sökanden har insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten, har ekonomiska förutsättningar att följa föreskrifterna och i övrigt bedöms lämplig. Tillstånd får förenas med villkor som har betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten.[21] Familjehem och jourhem omfattas inte av krav på tillstånd, men regeringen har aviserat att tillståndskrav kommer att införas framöver.[22]

3.4 Socialnämnden ansvarar för att följa upp placerade barn och unga

Socialnämnden ansvarar för att placerade barn och unga får god vård. Nämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i familjehem, jourhem, stödboende eller HVB. Under vårdens gång ska en utsedd socialsekreterare ansvara för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Om ett barn vårdas i ett annat hem än det egna med stöd av SoL ska nämnden överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas minst en gång var sjätte månad. Kommunen har även ett ansvar att följa att verksamhet enligt LSS är av god kvalitet.[23]

19. 22 kap. 2, 4 och 6 §§ SoL; 4 kap. 1 och 7 §§ SOSFS 2012:11; 3 kap. 3 § SoF.
20. 4 kap. 3 § SoL; 17 § LSS; 10 kap. 8 § kommunallagen (2017:725), KL.
21. En kommun eller en region som bedriver verksamhet i form av bland annat stödboende, HVB eller bostad med särskild service omfattas inte av tillståndsplikt, men ska anmäla verksamheten till IVO. Se 26 kap. 1–5 §§ SoL; 23–23 a §§ LSS.
22. Prop. 2025/26:100. *2026 års ekonomiska vårproposition – Förslag till riktlinjer (s. 17).*
23. 9 kap. 10 § och 22 kap. 11–13 §§ SoL; 6 § LSS.

3.5 Kommunen ska bedriva egenkontroll för att säkra verksamhetens kvalitet

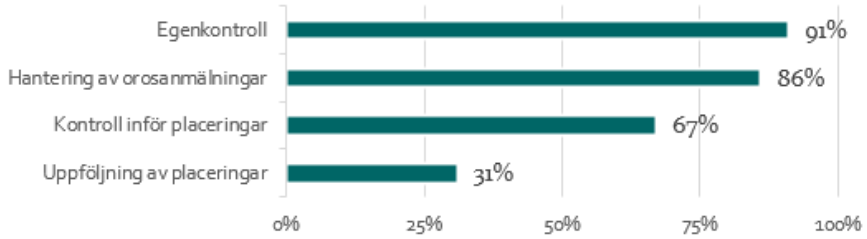
Verksamhet inom socialtjänsten och LSS ska vara av god kvalitet. Sedan den 1 juli 2025 framgår även av den nya socialtjänstlagen att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialnämnden ska systematiskt och fortlöpande följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten.[24] Den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska bland annat utöva egenkontroll, som innebär en systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i verksamhetens ledningssystem. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet.[25]

24. 5 kap. 1–2 §§ SoL; 6 § LSS.
25. 2 kap. 1 § och 5 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

4. Resultat från tillsynen

IVO:S TILLSYN VISAR på brister i varierande grad och omfattning hos 295 av 303 granskade kommuner (97 procent). Bristerna förekommer inom samtliga granskningsområden. De vanligaste bristerna rör socialnämndernas egenkontroll och hantering av orosanmälningar. Flertalet kommuner har även brister som rör kontroll inför placeringar och uppföljning av placeringar (se figur 1).

Figur 1. Andel kommuner med brister per granskningsområde (procent)*

* Här räknas Stockholm stadsdelsområden och Göteborgs stadsområden som kommuner. Tillsynen omfattar totalt 303 kommuner och stadsdels-/stadsområden, varav 288 kommuner, Stockholms 11 stadsdelsområden och Göteborgs 4 stadsområden.
Källa: IVO 2026-03-13

Bland landets samtliga kommuner har 86 kommuner (28 procent) brister inom alla fyra granskningsområden. Hos 101 kommuner (33 procent) framkommer brister inom tre områden, hos 76 kommuner (26 procent) inom två områden och hos 29 kommuner (10 procent) inom ett område. Hos 8 kommuner (3 procent) har IVO inte funnit några brister inom tillsynens granskningsområden. Bland de kommuner där IVO har gjort en fördjupad tillsyn framkommer brister inom alla fyra granskningsområden hos 49 av 50 granskade kommuner.

För de 295 kommuner där IVO har funnit brister har myndigheten fattat beslut med begäran om återredovisning. Det innebär att kommunerna behövt redovisa sin inställning till de brister som IVO har konstaterat, samt redovisa vilka åtgärder som de har genomfört eller planerar att genomföra för att komma till rätta med bristerna. Kommunerna har också behövt redovisa de förväntade effekterna av åtgärderna för barn och unga. IVO har vid tidpunkten för denna rapport fattat slutliga beslut för samtliga kommuner där myndigheten har funnit brister. IVO har i de slutliga besluten bedömt att de redovisade åtgärderna ger förutsättningar för att komma till rätta med de brister som myndigheten har konstaterat.

Nedan följer en närmare redogörelse för resultat i tillsynen.

4.1 Många kommuner behöver förbättra arbetet kring orosanmälningar

Tillsynen visar att 260 av 303 granskade kommuner (86 procent) har en eller flera brister inom granskningsområdet orosanmälningar. Granskningen omfattar omedelbara skyddsbedömningar, förhandsbedömningar och utredningar. Det är ett brett granskningsområde där många kommuner i stor utsträckning fullgör sitt ansvar, men samtidigt inte når upp till kraven i alla delar. En kommun kan exempelvis uppfylla kraven på att genast bedöma om ett barn är i behov av omedelbart skydd, att skyndsamt inleda en utredning och att fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom 14 dagar, men samtidigt ha brister i dokumentationen av skyddsbedömningen.

De vanligaste bristerna inom området gäller att kommunerna inte alltid fattar beslut om att inleda eller inte inleda en utredning inom 14 dagar samt att utredningar inte alltid slutförs inom den föreskrivna tiden om fyra månader. I den fördjupade tillsynen framkommer också brister när det gäller barns och ungas möjlighet till delaktighet vid förhandsbedömning och utredning.

4.1.1 Utredning

I upplysningarna till IVO uppger mer än en fjärdedel av landets kommuner att de inte alltid inleder utredning utan dröjsmål vid en orosanmälan eller annan information som skulle kunna leda till en åtgärd av socialnämnden. Mer än hälften av kommunerna uppger att de inte alltid fattar beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom 14 dagar efter att en anmälan som gäller barn eller unga har kommit in, eller att de inte vet om kommunen beslutar om detta inom 14 dagar.[26] Tre av fyra kommuner uppger att de inte alltid slutför en utredning om nämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd inom fyra månader (se tabell 1).[27]

En femtedel av kommunerna uppger att de antingen saknar rutiner som säkerställer att nämnden inleder en utredning när placerade barn och unga kan behöva ytterligare insatser eller behöver omplaceras, eller att de inte vet om kommunen har sådana rutiner.

26. Vissa kommuner har yttrat sig om att de endast förlänger tiden för förhandsbedömning om det finns synnerliga skäl (se 20 kap. 2 § SoL). I de fall kommunen har redogjort för rutiner och arbetssätt som har stöd i lag, har IVO inte bedömt det som en brist.
27. Vissa kommuner har yttrat sig om att de endast förlänger tiden för utredning om det finns särskilda skäl (se 20 kap. 3 § SoL). I de fall kommunen har redogjort för rutiner och arbetssätt som har stöd i lag, har IVO inte bedömt det som en brist.

Tabell 1. Upplysningar från kommunerna om utredning*

Tillsynsfråga	Alltid	Inte alltid (Oftast, Ibland Sällan, Aldrig eller Vet ej)
Inleder ni utredning utan dröjsmål vid en orosanmälan eller annan information om barn och unga som skulle kunna leda till en åtgärd av socialnämnden?	222 kommuner (73 %)	81 kommuner (27 %)
Fattar ni beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att en anmälan som gäller barn eller unga har kommit in till socialnämnden (om det inte redan pågår en utredning om barnet eller den unge som anmälan avser)?	137 kommuner (45 %)	166 kommuner (55 %)
Slutför ni er utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd inom fyra månader?	73 kommuner (24 %)	230 kommuner (76 %)

* Samtliga 303 granskade kommuner och stadsdels-/stadsområden har lämnat upplysningar på IVO:s begäran.
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer att socialnämnden dokumenterar sin förhandsbedömning i alla delar som krävs.[28] Det framkommer också att flera kommuner inte säkerställer att nämnden alltid slutför en utredning och fattar beslut i ärendet i de fall då barnet byter vistelsekommun.

4.1.2 Omedelbar skyddsbedömning

I upplysningarna till IVO uppger åtta av landets kommuner att de inte alltid gör en omedelbar skyddsbedömning när socialnämnden tar emot en anmälan som gäller barn eller unga. Dessutom uppger nästan en femtedel av kommunerna att de inte alltid dokumenterar en omedelbar skyddsbedömning i alla delar som krävs (se tabell 2).[29]

Tabell 2. Upplysningar från kommunerna om omedelbar skyddsbedömning*

När socialnämnden tar emot en anmälan som rör barn eller unga…	Alltid	Inte alltid (Oftast, Ibland, Sällan, Aldrig eller Vet ej)
…gör ni genast en bedömning av om barnet eller den unge behöver omedelbart skydd?	295 kommuner (97 %)	8 kommuner (3 %)
…innehåller er dokumentation av en omedelbar skyddsbedömning samtliga nedanstående uppgifter: - vilken bedömning som har gjorts av barnets/den unges behov av skydd, vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för bedömningen, - när bedömningen har gjorts, och - namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen?	252 kommuner (83 %)	51 kommuner (17 %)

* Samtliga 303 granskade kommuner och stadsdels-/stadsområden har lämnat upplysningar på IVO:s begäran.
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

28. Se 5 kap. 2–3 §§ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.
29. Se 5 kap. 4 § SOSFS 2014:5.

4.1.3 Barns och ungas delaktighet vid förhandsbedömning och utredning

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer att berörda barn och unga får relevant information och möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör dem, eller att nämnden på annat sätt klarlägger deras inställning så långt det är möjligt i samband med socialnämndens förhandsbedömning och utredning.[30] I IVO:s intervjuer med socialsekreterare framkommer till exempel att det saknas specifika metoder eller hjälpmedel att använda vid barnsamtal.

4.2 Två av tre kommuner gör inte tillräckliga kontroller inför placeringar

Tillsynen visar att 203 av 303 granskade kommuner (67 procent) inte fullt ut uppfyller sin skyldighet att göra kontroller inför att barn och unga placeras i familjehem eller jourhem, eller i privat drivna stödboenden, HVB eller bostäder med särskild service för barn eller ungdomar.[31] Bristerna handlar framför allt om att kommunerna inte genomför tillräckliga kontroller för att säkerställa att tilltänkta familjehem, jourhem och privat drivna verksamheter lever upp till kraven på god kvalitet och säkerhet, samt i övrigt har förutsättningar att tillgodose barns och ungas behov.

4.2.1 Kontroll av familjehem

I upplysningarna till IVO uppger mer än en tiondel av landets kommuner att de inte alltid hämtar in uppgifter från belastnings- och misstankeregistren för familjehem eller jourhem som socialnämnden avser att anlita för att ta emot barn eller unga. Mer än en fjärdedel av kommunerna uppger att de antingen inte alltid kontrollerar om ett tilltänkt familjehem bedrivs yrkesmässigt, eller att de inte vet om kommunen kontrollerar detta. Mer än en tredjedel av kommunerna uppger att de antingen inte alltid kontrollerar om andra kommuner har haft barn eller unga placerade i hemmet under de senaste fem åren, eller att de inte vet om kommunen kontrollerar detta (se tabell 3).

30. IVO:s begäran om upplysningar innehöll inga frågor om barns och ungas delaktighet vid förhandsbedömning och utredning. Därför redovisas här endast resultat från den fördjupade tillsynen.
31. Placering avser även verkställandet av insats i bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS).

Tabell 3. Upplysningar från kommunerna om kontroll av familjehem*

Inför att ett barn placeras i ett familjehem…	**Alltid**	**Inte alltid** (Oftast, Ibland, Sällan, Aldrig eller Vet ej)
…inhämtar ni uppgifter från belastnings- och misstankeregister avseende den eller dem som ni avser att anlita för vård i familjehemmet eller jourhemmet?	268 kommuner (88 %)	35 kommuner (12 %)
…kontrollerar ni att familjehemmet inte bedrivs yrkesmässigt, d.v.s. att familjehemmet inte har anställt personal?	222 kommuner (73 %)	81 kommuner (27 %)
…kontrollerar ni om andra kommuner har eller under de senaste fem åren har haft barn eller unga placerade i familjehemmet?	198 kommuner (65 %)	105 kommuner (35 %)

* Samtliga 303 granskade kommuner och stadsdels-/stadsområden har lämnat upplysningar på IVO:s begäran.
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer att socialnämnden i sin utredning av familjehem alltid uppmärksammar förekomsten av våld mot närstående, annan brottslighet, skadligt bruk eller beroende eller andra omständigheter som kan äventyra barns och ungas trygghet och säkerhet.[32]

4.2.2 Kontroll av tillstånd

I upplysningarna till IVO uppger mer än en fjärdedel av landets kommuner att de antingen inte alltid kontrollerar att en tilltänkt privat driven verksamhet har ett giltigt tillstånd från IVO, eller att de inte vet om kommunen kontrollerar detta. Sju kommuner uppger att de inte alltid kontrollerar att barnet eller den unge hör till verksamhetens målgrupp (se tabell 4).

Tabell 4. Upplysningar från kommunerna om kontroll av tillstånd*

Inför att ett barn placeras i privat driven verksamhet i form av stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar…	**Alltid**	**Inte alltid** (Oftast, Ibland, Sällan, Aldrig eller Vet ej)
…kontrollerar ni att verksamheten har ett giltigt tillstånd från IVO?**	220 kommuner (73 %)	81 kommuner (27 %)
…kontrollerar ni att barnet tillhör verksamhetens målgrupp?***	287 kommuner (98 %)	7 kommuner (2 %)

* Samtliga 303 granskade kommuner och stadsdels-/stadsområden har lämnat upplysningar på IVO:s begäran.
** 2 kommuner uppger att de inte placerar barn i privat drivna verksamheter.
*** 9 kommuner har inte besvarat frågan eftersom de svarat Aldrig, Vet ej eller Ej aktuellt på föregående fråga om huruvida de kontrollerar att verksamheten har ett giltigt tillstånd från IVO.
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

32. Se 4 kap. 2 § SOSFS 2012:11.

4.2.3 Trygghet och säkerhet

I upplysningarna till IVO uppger mer än nio av tio av landets kommuner att de antingen inte alltid kontrollerar om en tilltänkt verksamhet haft omplaceringar eller oplanerade avslut av placeringar, eller att de inte vet om kommunen kontrollerar detta (se tabell 5).[33]

Tabell 5. Upplysningar från kommunerna om trygghet och säkerhet*

Inför att ett barn placeras i privat driven verksamhet i form av stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar…	**Alltid**	**Inte alltid** (Oftast, Ibland, Sällan, Aldrig eller Vet ej)
…kontrollerar ni om verksamheten haft en eller flera omplaceringar eller oplanerade utskrivningar under de senaste tolv månaderna?**	17 kommuner (6 %)	282 kommuner (94 %)

* Samtliga 303 granskade kommuner och stadsdels-/stadsområden har lämnat upplysningar på IVO:s begäran.
** 4 kommuner uppger att de inte placerar barn i privat drivna verksamheter.
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte kan beskriva hur socialnämnden bedömer om förutsättningarna i en tilltänkt verksamhet svarar mot barnets eller den unges behov, eller hur kommunen säkerställer att en sådan bedömning alltid görs. I intervjuer med socialsekreterare framkommer exempel på att faktorer som platstillgång eller tillgången till familjehem och verksamheter inom kommunens ramavtal kan påverka möjligheterna att göra en god matchning utifrån barnets eller den unges behov.

4.3 Nära en av tre kommuner följer inte upp placeringar på rätt sätt

Tillsynen visar att 94 av 303 granskade kommuner (31 procent) inte helt uppfyller sin skyldighet att följa upp placeringar av barn och unga. Bristerna handlar framför allt om att kommunerna inte säkerställer att placerade barn och unga ges möjlighet till delaktighet vid uppföljningen, och att socialnämndens uppföljning inte dokumenteras enligt gällande krav.

4.3.1 Kommunernas uppföljning och övervägande av vården

I upplysningarna till IVO uppger nästan samtliga av landets kommuner att de följer upp placeringar genom personliga besök och samtal med de som tagit emot placerade barn eller unga. Fem kommuner uppger att de antingen inte följer upp placeringar i familjehem, jourhem, stödboende eller HVB genom personliga besök i hemmet eller boendet, eller att de inte vet om kommunen följer upp placeringar genom personliga besök. Fem kommuner uppger att de antingen inte följer upp sådana placeringar genom samtal med den som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem eller på boendet, eller att de inte vet om kommunen följer upp placeringar genom sådana samtal. Samtliga landets kommuner uppger att de överväger om vården fortfarande

33. Det finns inget uttryckligt krav på att sådan kontroll ska ske, men det är en av flera kontroller som kommunen kan göra för att säkerställa att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet (se allmänna råd i 3 kap. 3 § SOSFS 2012:11).

behövs minst en gång var sjätte månad för barn som vårdas i ett annat hem än det egna med stöd av SoL.

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer att de alltid följer upp beslut när de har placerat barn i en annan kommun. I intervjuer med socialsekreterare framkommer till exempel att otillräcklig bemanning påverkar möjligheterna att följa upp placeringar, särskilt när det gäller personliga besök längre bort.

4.3.2 Barns och ungas kontakt med socialsekreterare

I upplysningarna till IVO uppger 21 av landets kommuner att de antingen inte alltid har en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barn och unga som är placerade i familjehem, stödboende eller HVB, eller att de inte vet om kommunen har särskilt utsedda socialsekreterare. Fyra kommuner uppger också att de antingen inte alltid följer upp placeringar i familjehem, stödboende eller HVB genom enskilda samtal med barnet eller den unge, eller att de inte vet om kommunen följer upp placeringar genom enskilda samtal.

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera kommuner inte har kunnat beskriva hur de arbetar för att barn och unga ska kunna kontakta sin socialsekreterare och ha regelbunden kontakt med denna. I intervjuer framkommer flera exempel på att hög personalomsättning eller otillräcklig bemanning påverkar möjligheterna att kontinuerligt ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet eller den unge.

Bland de barn och unga som har besvarat IVO:s enkät anger 12 procent att de inte vet eller är osäkra på vem som är deras socialsekreterare. Dessutom anger 19 procent att de saknar kontaktuppgifter till sin socialsekreterare eller är osäkra på om de har kontaktuppgifter till sin socialsekreterare.

Bland de barn och unga som har besvarat enkäten svarar 10 procent att de träffar sin socialsekreterare ungefär en gång per år, 7 procent svarar mer sällan eller aldrig och 17 procent svarar att de är osäkra på hur ofta de träffas (se tabell 6).

Tabell 6. Enkätsvar från barn och unga: Ungefär hur ofta träffar du din socialsekreterare, till exempel i ett möte?

Svar	Antal (procent)
Ungefär en gång i halvåret	329 (66 %)
Ungefär en gång per år	50 (10 %)
Mer sällan eller aldrig	37 (7 %)
Osäker	86 (17 %)
Totalt*	**502 (100 %)**

* 53 barn och unga besvarade inte frågan.
Källa: IVO 2026-09-23

Bland de barn och unga som har besvarat IVO:s enkät svarar 6 procent att de har kontakt med sin socialsekreterare via telefon, sms eller e-post ungefär en gång per år, 18 procent svarar mer sällan eller aldrig och 21 procent svarar att de är osäkra på hur ofta de har kontakt (se tabell 7).

Tabell 7. Enkätsvar från barn och unga: Ungefär hur ofta pratar du med din socialsekreterare på telefon, sms eller e-mail?

Svar	Antal (procent)
Ungefär en gång i halvåret	279 (55 %)
Ungefär en gång per år	30 (6 %)
Mer sällan eller aldrig	94 (18 %)
Osäker	107 (21 %)
Totalt*	**510 (100 %)**

* 45 barn och unga besvarade inte frågan.
Källa: IVO 2026-09-23

4.3.3 Barn och ungas delaktighet vid socialnämndens uppföljning

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer barns och ungas delaktighet vid socialnämndens uppföljning av placeringar.[34] Ledning och nämnd i kommunerna kan exempelvis inte beskriva hur de säkerställer att placerade barn och unga alltid får information om varför de är placerade, om barn och ungas rättigheter inom socialtjänsten och hur de kan lämna klagomål på handläggningen eller genomförandet av sin insats. Kommunerna kan i många fall inte heller beskriva hur de säkerställer att barn och unga får möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör dem.

Bland de barn och unga som har besvarat IVO:s enkät anger 22 procent att ingen har frågat dem vad de behöver stöd och hjälp med i familjehemmet, jourhemmet eller boendet, eller att de är osäkra på detta. Något fler, 23 procent, svarar att de inte vet eller är osäkra på vem de ska kontakta om de vill klaga på det stöd och den hjälp de får. Dessutom anger 9 procent att de inte vet eller är osäkra på varför de bor i familjehem, jourhem eller boende.

4.3.4 Dokumentation av socialnämndens uppföljning

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte säkerställer att uppföljningen av placerade barn och unga dokumenteras enligt gällande krav.[35] Till exempel säkerställer kommunerna inte att de dokumenterar åtgärder som vidtas för att följa upp att barn och unga får beviljade insatser utförda enligt nämndens beslut och gällande författningar. I flera fall säkerställer kommunerna inte heller att de dokumenterar åtgärder för att följa upp insatserna mot fastställda mål och den planering som har gjorts med barnet eller den unge. En del kommuner säkerställer inte heller att de dokumenterar eventuella klagomål från barn och unga som rör handläggningen eller genomförandet av en insats, samt vilka åtgärder som nämnden har vidtagit med anledning av klagomålen.[36]

34. IVO:s begäran om upplysningar innehöll inga frågor om barn och ungas delaktighet vid socialnämndens uppföljning. Därför redovisas här endast resultat från den fördjupade tillsynen.
35. IVO:s begäran om upplysningar innehöll inga frågor om dokumentation av socialnämndens uppföljning. Därför redovisas här endast resultat från den fördjupade tillsynen.
36. Se 5 kap. 23 § SOSFS 2014:5.

4.4 Nio av tio kommuner brister i sin egenkontroll

Tillsynen visar att 277 av 303 granskade kommuner (91 procent) brister i sin egenkontroll av myndighetsutövningen mot barn och unga. Bristerna handlar framför allt om att kommunernas egenkontroll inte är tillräcklig för att säkra verksamhetens kvalitet. Bristerna hänger ihop med tillsynens övriga granskningsområden, eftersom egenkontrollen är en del i arbetet med att säkerställa att socialnämndens verksamhet lever upp till kraven på god kvalitet och säkerhet.

I upplysningarna till IVO uppger många kommuner att deras egenkontroll inte omfattar alla de delar som framgår av Socialstyrelsens allmänna råd på området, eller att de inte vet om kommunens egenkontroll omfattar dessa områden.[37] Även om de allmänna råden inte är tvingande så anser IVO att det kan vara svårt för kommunen att utöva egenkontroll i den omfattning som krävs om kommunen inte kontrollerar dessa områden (se tabell 8).

Tabell 8. Kommunernas upplysningar till IVO om egenkontroll (antal)*

Omfattar kommunens egenkontroll…	Ja	Nej	Vet ej
…granskning av journaler, akter och annan dokumentation?	254	44	5
…undersökning av förhållningssätt och attityder hos personalen som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet?	88	190	25
…hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person?	164	132	7
…barn och ungas erfarenheter av och synpunkter på vården?	163	131	9
…orsakerna till omplaceringar eller oplanerade avslut av placeringar?	122	171	10

* Upplysningar från totalt 303 kommuner och stadsdels-/stadsområden
Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

När det gäller uppföljningen av privata utförare uppger mer än hälften av landets kommuner att deras egenkontroll inte omfattar uppföljning av att privata utförare av stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar följer avtalen med kommunen, eller att de inte vet om kommunens egenkontroll omfattar detta. Dessutom uppger en femtedel av kommunerna att de inte följer upp indikationer på att dessa privata utförare är oseriösa, exempelvis genom kontakter med tillsynsmyndigheter eller brottsbekämpande myndigheter, eller att de inte vet om kommunens egenkontroll omfattar sådan uppföljning.

I den fördjupade tillsynen framkommer att samtliga 50 granskade kommuner brister i sin egenkontroll av myndighetsutövningen mot barn och unga. Kommunerna har inte kunnat redogöra för hur de systematiskt följer upp och utvärderar den egna verksamheten eller kontrollerar att den bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i verksamhetens ledningssystem. I intervjuerna framkommer exempel på kommuner som saknar en fungerande hantering av avvikelser, inte genomför någon systematisk granskning av dokumentation eller följer upp att personalen har förutsättningar att utföra sina arbetsuppgifter med god kvalitet.

37. Se allmänna råd i 5 kap. 2 § SOSFS 2011:9 och 3 kap. 3 § SOSFS 2012:11.

4.4.1 Kommunernas arbete mot jäv och korruption

IVO har uppmärksammat flera kommuner på vikten av att göra riskanalyser och genomföra utbildningsinsatser för att motverka jäv och korruption. Bakgrunden till detta är att landets kommuner sedan 2023 har ett förtydligat ansvar att bedriva ett brottsförebyggande arbete. Regeringen har i sin handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan också framhållit att kommunernas arbete på området behöver stärkas.

I upplysningarna till IVO uppger en femtedel av landets kommuner att de antingen saknar riktlinjer för att motverka jäv, korruption och otillåten påverkan, eller att de inte vet om kommunen har sådana riktlinjer. Dessutom uppger fyra av fem kommuner att de antingen inte gjort någon riskanalys avseende jäv, korruption och otillåten påverkan under det senaste året, eller att de inte vet om kommunen har gjort en sådan analys.

I den fördjupade tillsynen framkommer att flera av kommunerna inte genomför utbildningsinsatser som rör påverkan genom exempelvis olämpliga förmåner, gåvor och mutor eller genom trakasserier, hot eller våld, eller utbildningar i hantering av intressekonflikter och jäv.

5. Sammanfattande slutsatser

IVO:S TILLSYN VISAR på utvecklingsbehov hos nästan samtliga av landets kommuner när det gäller hanteringen av orosanmälningar och placeringar av barn och unga. Även om omfattningen och kombinationen av brister varierar mellan kommunerna är situationen bekymmersam, särskilt eftersom det kan riskera att drabba barn och unga som befinner sig i utsatta situationer och som är i behov av samhällets skydd eller stöd. Sammantaget visar resultaten att det finns ett utvecklingsbehov i de allra flesta av Sveriges kommuner för att minimera riskerna för att barn och unga inte får det stöd och skydd de behöver. Samtidigt visar tillsynen att kommunerna har bejakat behovet av ett fortsatt utvecklingsarbete.

5.1 Barn och unga riskerar att inte få det skydd eller stöd som de behöver

Tillsynen visar att det finns behov av förbättringar inom flera områden som kan ha betydelse för barns och ungas möjligheter att få det skydd och stöd som de behöver. Flera kommuner behöver utveckla sitt arbete med att säkerställa att socialnämnden genomför och dokumenterar en omedelbar skyddsbedömning vid orosanmälningar, eller att nämnden genomför en förhandsbedömning eller utredning när det behövs och med den skyndsamhet som krävs. Tillsynen visar också att det i vissa kommuner finns behov av att utveckla arbetet med att följa upp beslut när barn placeras i en annan kommun, liksom arbetet med att regelbundet besöka och hålla kontakt med placerade barn och unga. Tillsynen visar även att det finns kommuner som behöver utveckla sitt arbete med att tillgodose barns och ungas rätt till delaktighet. IVO bedömer att detta är ett viktigt utvecklingsområde, eftersom delaktighet kan ha betydelse för barns och ungas möjligheter att få det skydd och stöd som de behöver. Det handlar främst om att berörda barn och unga behöver få möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör dem, och att de får relevant och anpassad information. Enkätsvaren från placerade barn och unga visar att vissa kommuner behöver stärka barns och ungas möjligheter till delaktighet vid socialnämndens uppföljning av placeringar.

Bristerna som har framkommit i tillsynen kan innebära en risk för att barn och unga inte får det skydd och det stöd som de behöver, eller att skydd och stöd inte ges tillräckligt skyndsamt och med den individuella anpassning som krävs. Detta är områden av stor betydelse för barns och ungas trygghet och säkerhet. IVO:s tidigare granskning av kommuners och regioners åtgärder vid våldsutsatthet och våld har visat hur barn och unga har utsatts för grovt eller dödligt våld när kommuner har brustit i hanteringen av orosanmälningar och utredningar.[38] Mot bakgrund av detta vill myndigheten

38. IVO (2026). *Granskning av kommuners och regioners åtgärder vid våldsutsatthet och våld.* IVO 2026-19.

understryka att de utvecklingsområden som framkommit i den nu genomförda tillsynen är av stor vikt, eftersom otillräckliga insatser inom dessa områden kan leda till allvarliga konsekvenser för enskilda barn och unga som är i behov av samhällets skydd och stöd.

5.2 Kommunernas kontroll behövs för att säkerställa god kvalitet och säkerhet

Den genomförda tillsynen visar att det hos två tredjedelar av landets kommuner finns varierande behov av att utveckla arbetet med kontroller av familjehem och privata utförare som bedriver stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar.

Om kommunernas kontroller inte är tillräckliga ökar risken för barn och unga att vårdas och bo i hem eller verksamheter som inte fullt ut lever upp till kraven på god kvalitet och säkerhet, eller som saknar förutsättningar att uppfylla deras individuella behov. Kommunernas kontroll är också en betydelsefull del i att förebygga och motverka olämpliga aktörer och välfärdsbrottslighet inom omsorgen. Sedan den 1 januari 2026 är kommunerna även skyldiga att anmäla vissa brister i tillståndspliktig verksamhet till IVO.[39]

Vikten av kommunernas kontroll bekräftas av iakttagelser från IVO:s tidigare tillsyn, där myndigheten sett exempel på att barn och unga har placerats i familjehem hos kriminellt belastade personer, eller i så kallade familjehem som utan tillstånd har bedrivit yrkesmässig verksamhet i form av bostad med särskild service för barn eller ungdomar. IVO har också sett exempel på familjehem som har bedömts olämpliga av en kommun, men som har kunnat fortsätta att ta emot barn och unga från andra kommuner när det inte har gjorts någon referenstagning eller informationsöverföring. Vid tillsyn av boenden för barn och unga har IVO också sett exempel på verksamheter som inte bedrivs enligt gällande tillstånd, som bedrivs av olämpliga företrädare eller där det föreligger missförhållanden.[40]

5.3 Kommunerna har redovisat åtgärder som stärker arbetet

Efter besluten har IVO tagit emot redovisningar från kommunerna av de åtgärder som de avser att vidta för att utveckla sina verksamheter. IVO vill särskilt framhålla att samtliga berörda kommuner har redovisat åtgärder som myndigheten bedömer ger förutsättningar att komma till rätta med de identifierade behoven. Redovisningarna ger uttryck för kommunernas ambition att stärka kvaliteten i sina verksamheter. De tyder också på att tillsynen har bidragit till ett brett utvecklingsarbete som på sikt kan förbättra situationen för barn och unga som är i behov av samhällets skydd. Det är angeläget att de förbättringsåtgärder som redovisats nu genomförs och implementeras så att barns och ungas behov av skydd säkerställs i

39. 27 kap. 7 § SoL; 15 § 11 LSS.
40. IVO (2026). *Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen – Delredovisning II av regeringsuppdrag S2024/00041*. IVO 2026–05; IVO (2026). *Stärkt tillsyn av stödboenden och HVB som tar emot barn eller unga – Slutredovisning av regeringsuppdrag S2024/01643*. IVO 2026–12.

kommunerna. Här har även Socialstyrelsen en viktig roll genom sitt stödjande arbete gentemot kommunerna.

IVO kommer att fortsätta bevaka området och på olika sätt följa upp kommunernas arbete för att ge placerade barn och unga en trygg och säker vård och omsorg.

6. Referenser

IVO (2023). *Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga* – Redovisning av regeringsuppdrag S2020/08835. IVO 2023–08.

IVO (2023). *Många barn görs inte delaktiga när socialtjänsten beslutar om omplacering eller hemflytt*. Iakttagelseblad juni 2023.

IVO (2024). *Våld, hot, övergrepp och oseriös verksamhet på HVB*. IVO 2024–11.

IVO (2025a). *Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen* – Delredovisning I av regeringsuppdrag S2024/00041. IVO 2025–2.

IVO (2025b). *Stärkt tillsyn av stödboende och hem för vård eller boende som tar emot barn och unga* – Delredovisning II av regeringsuppdrag S2024/01643. IVO 2025–12.

IVO (2026). *Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen* – Delredovisning II av regeringsuppdrag S2024/00041. IVO 2026–05.

IVO (2026). *Stärkt tillsyn av stödboenden och HVB som tar emot barn och unga* – Slutredovisning av regeringsuppdrag S2024/01643. IVO 2026–12.

IVO (2026). *Granskning av kommuners och regioners åtgärder vid våldsutsatthet och våld*. IVO 2026–19.

SFS 1993:387 *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*.

SFS 2013:176 *Förordning med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg*.

SFS 2017:725 *Kommunallag*.

SFS 2017:900 *Förvaltningslag*.

SFS 2024:79 *Lag om placering av barn i skyddat boende*.

SFS 2025:400 *Socialtjänstlag*.

Socialstyrelsen (2026). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2025*. Socialstyrelsen 2026-9-10426.

Socialstyrelsen (2026). *Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2025*. Socialstyrelsen 2026-4-10180.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.

Bilaga 1. Enkätsvar från barn och unga

KORT OM ENKÄTEN

I den fördjupade tillsynen har IVO skickat ut digitala enkäter via kommunerna till de barn och unga som vid tillfället var 12 år eller äldre och hade placering via socialnämnden i familjehem eller jourhem, eller i privat drivna verksamheter i form av stödboende, HVB eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar. En länk till enkäten förmedlades till barnen och de unga via kontaktpersoner som utsetts av respektive kommun. Barnen och de unga lämnade sina enkätsvar direkt till IVO via ett digitalt enkätverktyg. Enligt uppgifter från kommunerna förmedlades enkäten till minst 1 226 barn och unga (3 kommuner har inte redovisat hur många barn och unga de förmedlade enkäten till). IVO fick in svar från totalt 555 barn och unga i 49 av de 50 kommuner som ingick i den fördjupade tillsynen, vilket ger en svarsfrekvens på cirka 45 procent (svarsfrekvensen är beräknad utifrån totalt 1 226 barn och unga).

Eftersom enkäten förmedlades till barnen och de unga i flera led, kan möjligheten att ta del av och besvara enkäten ha varierat mellan barn och unga. Det finns därför en risk för selektionsbias, och IVO kan inte utesluta att de barn och unga som besvarat enkäten skiljer sig från dem som inte svarat. Resultaten ska därför tolkas som en beskrivning av svaren från de barn och unga som besvarat enkäten och inte som representativa för samtliga placerade barn och unga.

Tabell 9. Vet du vem som är din socialsekreterare?

Svar	Antal (procent)
Ja	482 (88 %)
Nej	27 (5 %)
Osäker	37 (7 %)
Totalt*	**546 (100 %)**

* 14 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 10. Har du telefonnummer eller e-mailadress till din socialsekreterare?

Svar	Antal (procent)
Ja	413 (81 %)
Nej	56 (11 %)
Osäker	38 (7 %)
Totalt*	**507 (100 %)**

* 48 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 11. Ungefär hur ofta pratar du med din socialsekreterare på telefon, sms eller e-mail?

Svar	Antal (procent)
Ungefär en gång i halvåret	279 (55 %)
Ungefär en gång per år	30 (6 %)
Mer sällan eller aldrig	94 (18 %)
Osäker	107 (21 %)
Totalt*	**510 (100 %)**

* 45 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 12. Ungefär hur ofta träffar du din socialsekreterare, till exempel i ett möte?

Svar	Antal (procent)
Ungefär en gång i halvåret	329 (66 %)
Ungefär en gång per år	50 (10 %)
Mer sällan eller aldrig	37 (7 %)
Osäker	86 (17 %)
Totalt*	**502 (100 %)**

* 53 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 13. Vet du varför du bor i ett familjehem, jourhem eller boende?

Svar	Antal (procent)
Ja	493 (91 %)
Nej	11 (2 %)
Osäker	39 (7 %)
Totalt*	**543 (100 %)**

* 12 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 14. Har någon frågat dig vad du behöver stöd och hjälp med i familjehemmet, jourhemmet eller boendet?

Svar	Antal (procent)
Ja	422 (78 %)
Nej	57 (11 %)
Osäker	63 (12 %)
Totalt*	**542 (100 %)**

* 13 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 15. Vet du vem du ska kontakta om du vill klaga på det stöd och den hjälp du fått?

Svar	Antal (procent)
Ja	415 (77 %)
Nej	82 (15 %)
Osäker	44 (8 %)
Totalt*	**541 (100 %)**

* 14 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 16. Har du någon gång klagat på det stöd och den hjälp du fått?

Svar	Antal (procent)
Ja	191 (35 %)
Nej	271 (50 %)
Osäker	77 (14 %)
Totalt*	**539 (100 %)**

* 16 av totalt 555 svarande barn och unga besvarade inte frågan.

Tabell 17. Antal och andel svar per verksamhetstyp

Verksamhetstyp	Antal (procent)
Familjehem	287 (51,7 %)
Jourhem	28 (5,0 %)
HVB	136 (24,5 %)
Stödboende	54 (9,7 %)
LSS-boende	26 (4,7 %)
Osäker	13 (2,3 %)
N/A (ej svar)	11 (2,0 %)
Totalt	**555 (100 %)**

Tabell 18. Antal och andel svar per åldersgrupp

Ålder	Antal (procent)
11 år eller yngre	8 (1,4 %)
12–14 år	160 (28,8 %)
15–17 år	252 (45,4 %)
18–20 år	123 (22,2 %)
21 år eller äldre	<5*
N/A (ej svar)	9 (1,6 %)
Totalt	**555 (100 %)**

* Färre än 5.

Källa: IVO 2026-09-23.

Inspektionen för vård och omsorg

Citera gärna ur IVO:s publikationer, men ange alltid källa. Kom ihåg att bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.
Foto: Johnér Bildbyrå AB

Artikelnr: IVO 2026-30
Utgiven november 2026

Diarienummer: 2.7.1-27658/2024
www.ivo.se